

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuistion luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Arviomuistiossa esitetyistä vaihtoehtoista Rikosuhripäivystys kannattaa ehdotusta pakottamalla solmitun avioliiton kumoamisesta. Rikosuhripäivystyksen kohtaamien, pakkoavioliittotilanteessa elävien asiakkaiden tapausten perusteella on havaittu olevan tärkeää, että puolisoiden siviilisäätö palautuisi liiton kumoamisen jälkeen siihen, mitä se oli ennen liiton solmimista. Lisäksi on kannatettavaa, että uhrin oikeusturvan kannalta kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa.

Rikosuhripäivystyksen kokemusten mukaan pakkoavioliittotilanteessa elävien henkilöiden elämän kokonaistilanne on usein erittäin haastava ja haavoittuva. Näin ollen pidämme tärkeänä, että näyttökynnys avioliittoon pakottamisesta pidetään matalana kumoamisen mahdollistamiseksi. Alkuperäistä suostumusta arvioitaessa on otettava huomioon, ettei tämän tyyppisissä tilanteissa toisella puolisoilla avioliiton solmimisen hetkellä ole useinkaan ollut todellista mahdollisuutta kertoa julkisesti, tai ylipäätään kenellekään, vastustavansa liitto.

Rikosuhripäivystys pitää hyvänä perustetta, että kumpaakin puolisoa kuullaan avioliiton mitätöinnin yhteydessä. On kuitenkin tärkeää huomioida, että joissakin tapauksissa liiton toisen osapuolen

olinpaikka ei ole tiedossa, kun avioliiton purkaminen tulisi kyseeseen. Tämä ei saisi kohtuuttomasti pidentää avioliiton mitätöinnin voimaantuloa, koska tilanne voi uhrin kannalta olla hyvin vaikea.

Arviomuistiossa todetaan, että selkeä näyttö avioliittoon pakottamisesta olisi tekoon liittyvä rikostuomio, vaikka toisaalta muistiossa todetaan, että rikosoikeudellinen käsittely ei olisi avioliiton kumoamisen edellytys. Rikosuhripäivystys pitää tärkeänä sitä, että kumoamista ei sidota rikostuomioon. Pakottamisen (RL 25 luku 8§) tai laittoman uhkauksen (RL25 luku 7§) sijaan pakkoavioliitto on tällä hetkellä kriminalisoitu ihmiskauppana (RL25 3§) tai törkeänä ihmiskauppana (RL25 3a§). Käytännössä varsinaisten pakkoavioliittoa koskevien tuomioiden kynnyks on tästä syystä hyvin korkea.

Arviomuistiossa ehdotetaan, että oikeusvarmuuden vuoksi avioliiton kumoamiselle olisi esitettävä määräaika. Rikosuhripäivystys ei kannata ehdotettua määräaika. Ehdotettu määräaika on pakkoavioliittotilanteessa elävien henkilöiden kannalta hyvin lyhyt, sillä liitto on saattanut kestää jo pitkään, ennen kuin aviopari saapuu Suomeen tai tilanne ylipäätään selviää. Pakkoavioliiton tunnistaminen on Suomessa viranomaisten vastuulla. Määräajan asettaminen saattaa heikentää uhrin asemaa, mikäli se esimerkiksi viranomaistoimien viivästymisen tai virheen vuoksi ehtisi umpeutua.

2. Arviomuistion luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?

-

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

-

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

-

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

-

4. Onko teillä kommentteja arviomuistion jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

Rikosuhripäivystys pitää erittäin tärkeänä, että mikäli avioliiton tunnustaminen poikkeustapauksissa on mahdollista, ei sen erityisiin syihinkään vedoten pidä olla automaattista, vaan arvio

tunnustamisesta on tehtävä kokonaisvaltaisen arvion perusteella kaikki olosuhteet huomioon ottaen, kumpaakin puolisoa erikseen ja itsenäisesti, viranomaisten toimesta kuullen.

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamissääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

-

Perustelut

-

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

Rikosuhripäivystys pitää tärkeänä, että pakkoavioliittotilanteisiin puututaan aina ensisijaisesti uhrin ja mahdollisten lasten etua ajatellen. Rikosuhripäivystyksen kokemuksen perusteella pakkoavioliitosta pois pyrkivien ensisijaisia huolenaiheita ovat pelko maasta poistamisesta ja pelko lasten huoltajuuden menettämisestä. Avioliiton päättämisestä tulee tehdä uhrin kannalta mahdollisimman yksinkertaista, uhrin ja lasten oikeudet turvaten.

Åberg Leena-Kaisa
Rikosuhripäivystys